

ПЕДАГОГІЧНА ЕСТЕТИКА ТА ЕТИКА

УДК 378.011.3-051:796(477):378.091.12:174(450)

DOI: 10.33989/2226-4051.2023.27.282102

Олена Семенов, м. Суми

ORCID: 0000-0002-8697-8602

Ольга Біличенко, м. Піза (Італія, UNIFI)

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ НА ЗАСАДАХ ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ПІЗАНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті окреслено аспекти розвитку культури академічного партнерства майбутніх філологів в українських університетах в умовах воєнних реалій на засадах етичних цінностей європейського досвіду, зокрема Пізанського університету (UNIFI, Італія). Представлено цінні практики кафедри філології, літератури та лінгвістики Пізанського університету з розвитку академічної культури та етики, на якій за програмою дослідницької підтримки Європейського дослідницького простору українських університетів в умовах воєнних реалій співавторка статті О. Біличенко проходить стажування на посаді візит-професора. Окреслено перебіг спільних заходів в умовах воєнних реалій і методiku формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників. Акцентовано увагу на принципах академічної етики у процесах викладання та навчання.

Ключові слова: *культура академічного партнерства; майбутні філологи; університет; воєнні реалії; етичні цінності; Пізанський університет; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка.*

Постановка проблеми. Дослідницька етика і доброчесність – основні питання семінару Європейського дослідницького простору (ERA) 2022 року в Цюриху. Асоціація Science Europe спільно зі Швейцарським національним науковим фондом (SNSF) та Державним секретаріатом Швейцарії з питань освіти, досліджень та інновацій (SERI) ініціювала науковий захід як платформу для ефективного діалогу між дослідниками, політиками та громадськістю.

Одним із ключових засобів ефективного діалогу, розвитку Європейського дослідницького простору та реалізації програми політики ERA «Наблизити науку до громадян» на 2022-2024 роки є зосередженість на науковій досконалості як керівному принципі оцінювання досліджень і фінансування; підтримка надійного міждисциплінарного партнерства й визнання важливості міжнародної співпраці. Сучасна соціолінгвістична ситуація, спільний соціокультурний та освітній європейський простір передбачає міжнародну мобільність студентів та викладачів.

Актуальність такого діалогу, обміну досвідом і партнерства між університетами на міжнародному, національному і регіональному рівнях особливо посилилась в умовах військової агресії російської федерації проти України. Навесні 2022 року Європейська комісія запустила портал «Європейський дослідницький простір для України» (ERA4Ukraine) для надання інформаційних і допоміжних послуг, а також програм дослідницької підтримки українським ученим, котрі вимушено виїхали за кордон, в інститутах та університетах Європи. (*Семінар високого рівня...*).

Програмою дослідницької підтримки скористалась і співавторка статті Ольга Біличенко (ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет») для стажування на посаді візит-професора кафедри філології, літератури та лінгвістики Пізанського університету (UNIPi, Італія). Взаємодія України та Італії, країн з різною історією, традиціями, мовою, релігією, культурним соціумом має допомогти розвиватися українським закладам вищої педагогічної освіти на основі європейських традицій міжкультурної комунікації і партнерства, що особливо є цінним в умовах війни.

Ґрунтовні традиції академічної культури, корпоративний імідж, позитивні міжособистісні та професійні стосунки – характерні риси академічного середовища кафедри філології, літератури та лінгвістики Пізанського університету. Досвід кафедри важливий для філологічної спільноти закладів вищої педагогічної освіти в Україні. Проблема полягає в тому, що випускники українських університетів часто не готові до розвитку міжкультурного спілкування. У світлі сучасних освітніх ідей та практик важливою є зосередженість закладу на підготовці фахівців до потреб міжнародної мобільності та співробітництва.

Зокрема, для ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка перспективним напрямом у формуванні академічної культури педагога-дослідника вважаємо вивчення європейських освітніх практик. У зв'язку з цим є потреба схарактеризувати досвід партнерства означених осередків в умовах воєнних реалій та стажування у Пізанському університеті (UNIP, Італія), що підтверджує конструктивність взаємодії науковців і освітян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади європеїзації вищої освіти вивчають Н. Бідюк, О. Заболотна, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, А. Сбруєва (2021) та ін. Глобальні контексти та національні потреби формування академічної доброчесності, цінності академічної культури університету – Н. Батечко, Т. Добко, С. Курбатов, Т. Фініков, Г. Хоружий (2013).

У публікації С. Іванова та В. Антонюк обґрунтовано необхідність європейської інтеграції України в науково-дослідній сфері та викладено нормативно-правові засади євроінтеграційних процесів; розкрито сутність, основні риси, завдання та принципи формування Європейського дослідницького простору, зміст програм COST, EUREKA, HORIZON-2020 (Іванов, 2020).

Сутність поняття академічної культури як одного із складників «м'яких» навичок (soft skills), специфіку формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах підготовки за освітньо-науковим рівнем «доктор філософії» визначено в публікаціях співавторів (Семенов, Вовк, 2016; Семенов, 2021).

У праці О. Біличенко висвітлено можливості налагодження співробітництва щодо організації взаємодії зі стейкхолдерами освітньої програми «Середня освіта (українська мова і література)» випускової кафедри української мови та літератури ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»: дійсними та потенційними роботодавцями, випускниками освітніх програм і здобувачами вищої освіти за другим (магістерським) рівнем, академічною спільнотою, зокрема Сумським державним педагогічним університетом імені А. С. Макаренка (Біличенко, 2022).

У праці О. Біличенко, О. Семенов розкрито специфіку міжкафедральних проєктів як засобу формування медіакомпетентності вчителя-філолога (Belichenko, Semenov, 2020).

Особливості педагогічного партнерства інституцій та закладу вищої педагогічної освіти виявлено у статті О. Семеног, М. Вовк (Семеног, Вовк, 2022).

Мета статті – окреслити провідні аспекти розвитку культури академічного партнерства майбутніх філологів в українських університетах в умовах воєнних реалій на засадах етичних цінностей Пізанського університету (UNIFI, Італія). **Завдання:** представити цінні практики кафедри філології, літератури та лінгвістики Пізанського університету з розвитку академічної культури та етики, окреслити перебіг спільних заходів в умовах воєнних реалій для студентів, магістрантів-філологів ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка на засадах етичних цінностей Пізанського університету.

Методи дослідження: термінологічний аналіз, узагальнення окремих положень документів застосовувалися для характеристики академічної культури, доброчесності; спостереження за освітнім процесом; прогностичний метод сприяв означенню академічної співпраці в умовах воєнних реалій.

Виклад основного матеріалу. Європейський дослідницький простір (European Research Era, ERA) фахівці характеризують як систему інноваційних програм з інтеграції наукових ресурсів у європейський простір. Провідними складниками програми ERA Європейського дослідницького простору «Наблизити науку до громадян» на 2022-2024 роки визначено дослідження, освіта та інновації на засадах академічної свободи, інституційної автономії.

А. Сбруєва (2021) на основі численних європейських документів характеризує особливості Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) як простір, де студенти, працівники та випускники можуть вільно пересуватися, вчитися, викладати й проводити дослідження. Указує, що ЄПВО ґрунтується на довірі, повазі до фундаментальних цінностей вищої освіти та демократії і верховенства права, співпраці між державними установами, вишами, студентами і викладачами разом із роботодавцями, агенціями із забезпечення якості вищої освіти, міжнародними організаціями і європейськими установами, визнанні розмаїтості культур, мов і систем вищої освіти.

На Саміті міністрів освіти в Римі 19 листопада 2020 р. наголошувалось, що до 2030 р. є прагнення країн Європи побудувати ЄПВО як інклюзивний (рівноправний доступ до вищої освіти та повна підтримка після завершення професійної підготовки), інноваційний (нові й краще узгоджені методи та практики навчання, викладання й оцінювання, тісно поєднані з дослідженнями), взаємопов'язаний (спільні рамки й інструменти активізують міжнародну співпрацю, обмін знаннями та мобільність працівників і студентів) (Rome Ministerial Communiqué, 2020).

До Європейського дослідницького простору входить й Італія – «колиска» європейських університетів. Голландський дослідник Е. де Веерт (Weert, 2004) зазначав, що для італійських університетів властиве гармонійне поєднання освітньої та наукової діяльності університету (викладача).

В університетах створені «Кодекси честі», розроблені «Етичний кодекс», «Кодекс рекрутації академічних працівників», що охоплюють вимоги та правила академічної чесності.

Пізанський університет відомий у Європі фахівцями з математики, фізики, хімії, філології. Ці факультети Пізанського університету називають серед 150 кращих у світі. Так, у 1581–1585 рр. на медичному факультеті навчався видатний дослідник Галілей, який паралельно з медичними трактатами опановував філософію Арістотеля, елементарну математику, систему світу Птолемея. За версією Academic Ranking of World Universities (ARWU) у 2014 р. університет посів перше місце серед італійських у номінації «Формування морально-етичного образу сучасного викладача та студента європейського рівня».

Етичний кодекс Пізанського університету (Codice enico della comunita uni versita Pisana) прийнято 25 липня 2011 р. Як зауважує Г. Хоружий (2013), у кодексі визначено фундаментальні принципи й цінності університетської спільноти, основні напрямки діяльності, зокрема культурний і професійний розвиток, формування студентів, навчання, відповідальність певних органів університетського правління.

Освіта та виховання, що втілилися в діяльності Пізанського університету, формують у студентів систему цінностей, яка допомагає сприймати різні життєві ситуації й адекватно реагувати на них, перебувати в об'єднувальному соціолінгвістичному просторі.

У складі кафедри філології, літератури та лінгвістики університету до 150 професорів, наукових співробітників і докторантів. Курси кафедри відвідують понад 5000 студентів різного рівня підготовки, що становить 10 % від усіх студентів, що навчаються в Пізанському університеті.

Кафедра поєднує основні напрямки досліджень, які проводять професори як індивідуально, так і в групах, наукових центрах і лабораторіях. Наукові проекти секцій інноваційні, поєднують найкращі результати навчання класичної філології та модерністики. Мета досліджень полягає в реконструкції й аналітичному вивченні лінгвістичних та літературних текстів від давнини й дотепер. Важливим компонентом досліджень і навчання є інструментальне вивчення мов, що здійснюється спільно зі співробітниками Університетського мовного центру.

Посада візит-професора дала можливість ознайомитися з роботою секцій кафедри: класичної та італійської філології, романської та порівняльної філології, лінгвістики та англійської мови й інших, долучитись до викладання гостьових лекцій.

Дидактика складається з десяти навчальних курсів, серед яких – філологія, література та лінгвістика, спрямовані на гармонійний розвиток майбутніх філологів. Курси пов'язані з давніми гуманітарними дослідженнями, що практикуються в Тоскані.

Освітній процес побудовано на засадах міждисциплінарності, якості навчання і досліджень, пронизано новими моделями дослідницьких стосунків, зокрема приділяється належна увага формуванню етичних правил академічного спілкування в науково-освітньому співтоваристві.

Програма «Запрошений професор», за якою співавторка публікації професор О. Біличенко працює в Пізанському університеті, передбачає роботу над науковим проектом «Літературний потенціал Донеччини та Тоскани в європейському комунікаційному просторі». У процесі реалізації програми порівнюємо специфіку регіональної літературної системи Тоскани як регіону Італії та Донбасу як регіону України, а також комунікаційні аспекти їхньої соціокультурної залежності. Проєкт виконується спільно з науковцями кафедри філології, літератури та лінгвістики і передбачає апробацію результатів його впровадження, зокрема читання гостьових лекцій «Література

розстріляного Відродження», «Творчість Тараса Шевченка в контексті розвитку європейського романтизму».

З-поміж поширених видів і форм навчальних занять відзначимо проблемні лекції, семінари, симпозиуми-дискусії, практикуми, проблемно орієнтовані дослідницькі колоквиуми. Так, лекція з освітньої компоненти «Література 30-50 рр. ХХ століття» була проведена для студентів 3 курсу бакалавріату. В заході взяла участь професор кафедри філології, літератури та лінгвістики Томассуччі Джованна. Під час лекційного заняття обговорювалися особливості літературного процесу означеного періоду, внесок відомих авторів у розвиток літератури та їхня трагічна доля.

Під час лекції «Творчість Тараса Шевченка в контексті українського та польського романтизму» акцентовано, що постать Т. Шевченка можна порівняти з постаттю А. Міцкевича в польській літературі. Продемонстровано еволюцію поета від романтичного захоплення минулим козацтва до виразного погляду на національну історію, що втілилося в поемі «Гайдамаки». Наголошено на близькості творів Кобзаря з ідейними вподобаннями польського народу. Студенти із захопленням слухали вірші Т. Шевченка українською мовою, робили спробу самостійно прочитати вірші Кобзаря італійською та польською мовами (*Співпраця з Пізанським університетом триває*). Важливими є вміння вести дискусії та обмінюватися ідеями.

Значну увагу кафедра філології, літератури та лінгвістики приділяє вдосконаленню наукового керівництва через інформальний обмін досвідом із колегами. На підтримку України кафедра проводить різноманітні заходи (зустрічі, семінари, конференції) та пропонує роздуми, пов'язані з темою війни в контексті літературної та лінгвістичної інтерпретацій.

У науковій конференції Пізанського університету «Промови миру, метафори війни: європейські голоси проти війни» О. Біличенко представила доповідь «Тема біженства в житті та творчості Михайла Максимовича». Тема біженства увійшла в життя самої доповідачки 2014 року. Три місяці рідне місто Слов'янськ було під окупацією. Значну роль у захисті біженців у 2014 р. відіграла Святогірська Лавра – монастир неподалік від Слов'янська. Саме тоді виникла зацікавленість постаттю видатного земляка – релігійного діяча, письменника, з часом канонізованого

святого Михайла Максимовича (святитель Іоанн Шанхайський і Сан-Франциський). Представляючи тему італійським колегам, спираємось на пріоритетність дослідницької складової у підготовці здобувачів, інноваційність практик наукового керівництва, а також доказову базу, що цінується в Пізанському університеті. Йдеться, зокрема, про дослідження О. Бондаревої, свідчення емігрантів у Югославії, зокрема ієрархів церкви – митрополита Антонія (Храповицького), його преемника митрополита Анастасія (Грибановського), архієпископа Іоанна (Шаховського), митрополита Веніаміна (Федченкова), архієпископа Нестора (Анісімова), М. Зернова – одного з перших істориків Православної Церкви в ХХ столітті, настоятеля храму Святої Трійці в Белграді В. Тарасьєва, а також наукові праці Є. Спекторського, Є. Троїцького, котрі працювали в ті часи в Югославії. Вагому роль надано аналізу періодичних видань, які виходили в Белграді та Сремських Карловцах у 1920 – 1930-і рр. («Новий час», «Царський вісник», «Церковне життя», «Церковний огляд», «Церковні відомості»). Завдяки цим записам маємо цінні свідчення про досвід відтворення духовно-національної ідентичності в умовах біженства, що простежується в сотнях людських доль. Вони свідчать про те, що на цих шляхах люди об'єднувалися, ставали спільнотою, долали самотність і духовне сирітство. Про духовний стан еміграції писав і архієпископ Іоанн (Максимович) у своєму Слові.

В умовах воєнних реалій, зазначали на конференції, продовжуємо відроджувати давні традиції, вивчати культури і збагачувати тим самим духовність і міць свого народу.

Сучасна соціолінгвістична ситуація, спільний соціокультурний та освітній європейський простір передбачають мобільність студентів і викладачів. Вивчення цінних практик кафедри філології, літератури та лінгвістики Пізанського університету з розвитку академічної культури та етики у філологічних дослідженнях покладено в основу розвитку культури академічного партнерства майбутніх філологів в українських університетах в умовах воєнних реалій.

Серед цілей академічного партнерства ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка є підготовка майбутнього педагога-дослідника як людини культури, котрій

властиві національно свідомі та інтернаціонально-толерантні позиції, інтелектуальність, конкурентоспроможність, професіоналізм (Семенов, Вовк, 2016).

Методику формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників проєктуємо з урахуванням принципів системності та послідовності у навчанні; інтеграції змісту навчальних дисциплін мовно-комунікативного та професійно-предметного спрямувань; застосування активних, інтерактивних і колаборативних методів і прийомів навчання та контролю знань; методики культуромовного моніторингу; розвитку науково-дослідних лабораторій, ресурсних центрів з академічної комунікації (Семенов, 2021).

Досвід читання гостьових лекцій за вимогами Пізанського університету покладено в основу дидактичного наповнення робочої навчальної програми навчального курсу «Академічна культура дослідника: європейський та національний досвід». Керуємося принципами академічної етики, культури та спільноти (*academic ethos, culture and community*), академічної доброчесності у процесах викладання та навчання (*academic integrity in the teaching and learning processes*), демократичного й етичного керівництва, що визначені в декларації (*Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region*).

У межах Європейського дня мов у курсі культури української мови та стилістики проведено візит-зустріч «Соціолінгвістична ситуація: українсько-європейський контекст» спільно зі студентами спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), учасниками гуртка «Академічна культура дослідника» Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (Відеозапис: <https://www.youtube.com/watch?v=YDDg3E64E4s&t=3s>) задля популяризації цінностей культурної ідентичності в освітньо-науковому середовищі.

Акцентуємо увагу на володінні методами і технологіями розуміння академічного тексту, пошуку аргументації. В основу занять покладено формування аналітико-інтерпретаційних, тексто-жанрових умінь, здатності структурувати, виокремлювати інформацію з одного чи кількох наукових джерел, визначати зв'язок між компонентами змісту, структури та мовним оформленням текстів.

Принципи дослідницької доброчесності враховуємо і в підготовці магістрантів освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)» до виробничої практики в умовах війни (Настановна конференція <https://www.youtube.com/watch?v=Uba2j7INkcY&t=33s>) як ціннісну парадигму Європейського дослідницького простору, Європейського кодексу дослідницької доброчесності (European Code of Conduct for Research Integrity, 2017), що охоплює такі постулати: надійність у забезпеченні якості наукового дослідження; чесність у розробці, виконанні, рецензуванні, звітуванні та оприлюдненні дослідження у прозорій, чесний спосіб; повага до колег, учасників дослідницького процесу; відповідальність за дослідження від ідеї до публікації, наукове керівництво і наставництво та ін. (*The European Code of Conduct...*, 2017).

Висновки. Отже, проведене дослідження дало можливість окреслити аспекти розвитку культури академічного партнерства майбутніх філологів в українських університетах в умовах воєнних реалій на засадах етичних цінностей європейського досвіду.

Актуальність ідей Європейського дослідницького простору – зосередженість на науковій досконалості як керівному принципі оцінювання досліджень і фінансування; підтримка надійного міждисциплінарного партнерства й визнання важливості міжнародної співпраці, діалогу, обміну досвідом і партнерства між університетами на міжнародному, національному і регіональному рівнях – особливо посилились в умовах військової агресії російської федерації проти України.

За програмою дослідницької підтримки Європейського дослідницького простору українських університетів в умовах воєнних реалій співавторка статті О. Біличенко проходить стажування на посаді візит-професора кафедри філології, літератури та лінгвістики Пізанського університету (UNIFI, Італія).

До цінних практик з розвитку академічної культури та етики Пізанського університету віднесено такі: фундаментальні принципи і цінності університетської спільноти; культурний і професійний розвиток учасників освітнього процесу; повага до навчання, викладання та оцінювання, які тісно поєднані з дослідженнями; етичні правила академічного спілкування в науково-освітньому співтоваристві; розмаїття форм навчальних

занять (проблемні лекції, семінари, симпозиуми-дискусії, практикуми, проблемно орієнтовані дослідницькі колоквиуми).

Методику формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в українських педагогічних університетах проектуємо з урахуванням цінних практик кафедри філології, літератури та лінгвістики Пізанського університету щодо інтеграції змісту навчальних дисциплін, застосування активних, інтерактивних і колаборативних методів і прийомів навчання; розвитку науково-дослідних лабораторій з академічної комунікації.

Керуємось принципами академічної етики у процесах викладання та навчання, що охоплює такі постулати: надійність у забезпеченні якості наукового дослідження; чесність у розробці, виконанні, рецензуванні, оприлюдненні дослідження у прозорий спосіб; повага до учасників дослідницького процесу; відповідальність за дослідження від ідеї до публікації, наукове керівництво і наставництво та ін.

Список використаних джерел

- Біличенко, О. (2020). Співпраця кафедри української мови та літератури зі стейкхолдерами у контексті професійної підготовки фахівців. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 1 (17), 18-26. Взято з doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259972
- Іванов, С. В., Антонюк, В. П. (2020). Європейський дослідницький простір та Україна: проблеми і перспективи інтеграції. *Економічний вісник Донбасу*, 3 (61), 166-176.
- Сбруєва, А. А. (2021). *Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти*: навчальний посібник. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка.
- Семенов, О., Вовк, М. (2016). *Академічна культура дослідника в освітньо-культурному просторі університету*: монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка.
- Семенов, О. М. (2021). *Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти*: навчальний посібник. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка.
- Семенов, О. М., Вовк, М. П. (2022). Педагогічне партнерство в умовах воєнних реалій: досвід взаємодії Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4 (2), 1-14. Взято з <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4214>
- Семінар високого рівня Європейського дослідницького простору. Взято з <https://nrfu.org.ua/news/seminar-vysokogo-rivnya-yevropejskogo-doslidnyczkogo-prostoru/>
- Співпраця з Пізанським університетом триває. Взято з <https://ddpu.edu.ua/index.php/navihatsiia/novyny-ddpu/5770-spivpratsya-z-pizanskim-universitetom-trivae>
- Хоружий, Г. Ф. (2013). *Вища освіта: соціальна природа, структура і функції*. Полтава: Полтавський літератор.
- Belichenko, O., & Semenov, O. (2020). Meziresortní projekt jako prostředek formování medialní kultury učitelů filologa. *Media4u Magazine: the Quarterly Journal for Education*, 4, 17, ročník, 26-31. Praha. Retrieved from https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9641/3/Semenoh_Belichenko_The%20Interdepartmental%20Project.pdf

- Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region*. Retrieved from http://www.iau-aiu.net/sites/all/files/Bucharest_Dec_0.pdf.
- The European Code of Conduct for Research Integrity*. (2017). ALLEA. All European Academies. Berlin.
- Weert, E. de. (2004). *The Organisational Determination of the Teaching and Research Nexus in the 2004 Marwell Conference Presentation at the Marwell 2004 Colloquium on Research and Teaching: closing the divide?* Retrieved from http://portallive.solent.ac.uk/university/rtconference/2004/resources/de_weert_paper.pdf

Olena Semenoh, Olha Bilichenko

DEVELOPMENT OF ACADEMIC PARTNERSHIP IN MILITARY REALITIES ON THE BASIS OF UNIVERSITY OF PISA ETHICAL VALUES

The article outlines the aspects of the development of future philologists' academic partnership culture in Ukrainian universities in wartime realities based on the ethical values of the European experience, the University of Pisa (UNIPI, Italy) in particular.

Valuable practices of the Department of Philology, Literature, and Linguistics of the University of Pisa (Italy) on academic culture and ethics development are presented. The article co-author is undergoing an internship as a visiting professor under the program of research support of the European Research Space of Ukrainian Universities in wartime realities.

Valuable practices for the development of academic culture and ethics at the University of Pisa include the following: fundamental principles and values of the university community, cultural and professional development of participants in the educational process, respect for learning, teaching, and evaluation, closely connected with research, ethical rules of academic communication in the scientific and educational community, problem lectures, seminars, symposium-discussions, workshops, problem-oriented research colloquiums.

The course of joint events in wartime conditions for students, master's students of philology of Donbas State Pedagogical University, and Sumy A.S. Makarenko State Pedagogical University based on the ethical values of the University of Pisa.

The methodology for the formation of the academic culture of future teacher-researchers in Ukrainian pedagogical universities is designed taking into account the valuable practices of the Department of Philology, Literature and Linguistics of University of Pisa, which relate to the integration of the content of educational disciplines, the use of active, interactive and collaborative teaching methods and techniques; development of research laboratories for academic communication.

Attention is focused on the principles of academic ethics in teaching and learning processes, which includes the following postulates: reliability in ensuring the quality of scientific research; honesty in the development, execution, review, and publication of research in a transparent manner; respect for participants in the research process; responsibility for research from idea to publication, scientific guidance, and mentoring, etc.

Keywords: *culture of academic partnership; future philologists; university; military realities; ethical values; University of Pisa; Donbas State Pedagogical University; Sumy A. S. Makarenko State Pedagogical University.*

References

- Belichenko, O., & Semenog, O. (2020). Meziresortní projekt jako prostředek formování medialní kultury učitele filologa. *Media4u Magazine : the Quarterly Journal for Education*, 4, 17, ročník, 26-31. Praha. Retrieved from https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9641/3/Semenoh_Belichenko_The%20Interdepartmental%20Project.pdf [in Czechia].
- Bilychenko, O. (2020). Spivpratsia kafedry ukrainskoi movy ta literatury zi steikkholderamy u konteksti profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv [Cooperation of the department of

- Ukrainian language and literature with stakeholders in the context of professional training of specialists]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty [Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects]*, 1(17), 18-26. Retrieved from doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259972 [in Ukrainian].
- Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region*. Retrieved from http://www.iau-aiu.net/sites/all/files/Bucharest_Dec_0.pdf [in English].
- Ivanov, S. V., & Antoniuk, V. P. (2020). Yevropeiskyi doslidnytskyi prostir ta Ukraina: problemy i perspektyvy intehratsii [The European research area and Ukraine: problems and prospects of integration]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu [Economic Herald of Donbas]*, 3 (61), 166-176. [in Ukrainian].
- Khoruzhyi, H. F. (2013). *Vyshcha osvita: sotsialna pryroda, struktura i funktsii [Higher education: social nature, structure and functions]*. Poltava: Poltavskiy literator [in Ukrainian].
- Sbruieva, A. A. (2021). *Porivnialna pedahohika vyshchoi shkoly: natsionalnyi, yevropeyskyi ta hlobalnyi konteksty [Comparative higher education pedagogy: national, European and global contexts]: navchalnyi posibnyk*. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
- Semenoh, O. M. (2021). *Akademichna kultura doslidnyka: yevropeyskyi ta natsionalnyi konteksty: navchalnyi posibnyk [Academic culture of the researcher: European and national contexts: a study guide]*. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
- Semenoh, O. M., & Vovk, M. P. (2022). Pedahohichne partnerstvo v umovakh voiennykh realii: dosvid vzaiemodii Instytutu pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy i Sumskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni A.S. Makarenka [Pedagogical partnership in the conditions of wartime realities: the experience of cooperation between the Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Sciences of Ukraine and Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy [Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine]*, 4 (2), 1-14. Retrieved from <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4214> [in Ukrainian].
- Semenoh, O., & Vovk, M. (2016). *Akademichna kultura doslidnyka v osvitno-kulturnomu prostori universytetu [Academic culture of the researcher in the educational and cultural space of the university]: monohrafiia*. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
- Seminar vysokoho rivnia Yevropeiskoho doslidnytskoho prostoru [High-level workshop of the European Research Area]*. Retrieved from <https://nrfu.org.ua/news/seminar-vysokogo-rivnya-yevropejskogo-doslidnyczkogo-prostoru/> [in Ukrainian].
- Spivpratsia z Pizanskym universytetom tryvaie [Cooperation with the University of Pisa continues]*. Retrieved from <https://ddpu.edu.ua/index.php/navihatsiia/novyny-ddpu/5770-spivpratsya-z-pizanskim-universitetom-trivae>
- The European Code of Conduct for Research Integrity*. (2017). ALLEA. All European Academies. Berlin [in Germany].
- Weert, E. de. (2004). *The Organisational Determination of the Teaching and Research Nexus in the 2004 Marwell Conference Presentation at the Marwell 2004 Colloquium on Research and Teaching: closing the divide?* Retrieved from http://portallive.solent.ac.uk/university/rtconference/2004/resources/de_weert_paper.pdf [in America].

Одержано 14.10.2022 р.